

Franz Kafka, als vint-i-set anys. La vida de Kafka va transcórrer en un cercle definit bàsicament pels diferents domicilis familiars.

ARXIU

Sota el títol 'La ciutat de K. Franz Kafka i Praga', el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) va presentar el passat dia 20 de juliol una exposició en la qual s'analitzen les relacions de l'escriptor txec amb la seua ciutat i com en va fer una projecció literària amb contingut metafòric.

"D'una manera o d'una altra, K som tots", comenta Juan Insua, comissari de l'exposició "La ciutat de K. Franz Kafka i Praga", que podrà visitar-se al CCCB fins el 10 d'octubre. K som tots, i un bon dia qualsevol de nosaltres pot trobar-se desencaixat en una realitat de la qual creia formar part.

La ciutat de K és la tercera

mostra del cicle "La ciutat i els seus escriptors", després de la càlida rebuda d'"El Dublín de James Joyce" i de "Les Lisboes de Pessoa". L'exposició defuig el format tradicional d'aparador i oscil·la entre la instal·lació, l'exercici estètic i l'experiència sensorial on la llum, la imatge i la música s'uneixen a documents originals, fotografies, correspondència de l'escriptor en

una mena de sinestèsia expositiva, per tal d'oferir una interpretació singular i global de les profunditats íntimes i literàries de Franz Kafka (1883-1924). Cadascú trobarà el seu nivell de lectura en aquesta cascada d'informació/evocació dissenyada pel tàndem d'arquitectes Carles Guri-Carolina Casajuana i amb música de Xavier Maristany. Els ambients i les situacions se succeeixen, i es penetra així en els engranatges d'una relació complexa entre la ciutat i l'escriptor, estructurada en dos blocs, un espai existencial en el qual Praga constreny Kafka i on es presenten els diferents cercles vitals de l'escriptor (parents, amitats, amors, tertúlies, professió); i una topografia imaginària on la ciutat s'esfuma sota la seua ploma, i on els indrets concrets deixen pas a espais evocadors, anònims, amb una important càrrega simbòlica. "Kafka fa un viatge als afores per fugir d'aquest cercle d'amitats, família i treball que l'ofega", explica Insua, "però en realitat mai no arriba a aconseguir-ho del tot."

Lluny d'una descripció naturalista, Kafka destil·la Praga a partir de les reaccions patològiques del que fou: un infant hipersensible i atemorit, un jueu a la recerca de la puresa original o, segons el mateix Insua, "un místic heterodox que transforma la biografia en ficció i la ficció en testimoni. I allò més important d'aquesta operació kafkiana és que la ficció acaba essent més interessant que un document historiogràfic".

Praga deixa de ser aleshores una ciutat concreta per a esdevenir una projecció metafòrica de l'espai urbà contemporani i de la teranyina de les diferents macroestructures que componen allò que anomenem el sistema. I aquesta transposició literària queda plasmada a l'exposició per mitjà d'un llenguatge que s'obre a noves expressions i a una globalització dels recursos. La sintaxi esdevé complexa, els lligams múltiples i infinits.

L'exposició clou el seu recorre-

gut amb un dels àmbits més interessants, el lllindar, un nom present en l'etimologia mateixa de la ciutat. "Pra", que significa justament això, lllindar, és el nexa d'unió entre orient i occident. És aquest un punt d'encontre i de tensió on es concentren les lluites existencials de Kafka i on els seus herois arriben fins a les últimes conseqüències. Kafka ho va deixar escrit en els seus *Diaris* el 1922: buscava "l'assalt a les últimes fronteres". El lllindar representa, doncs, l'agonia de l'escriptor enfront de la tuberculosi, la lluita de Gregor Samsa, de Joseph K, de l'agrimensor K, però també deixa la porta oberta a possibles solucions, i trenca així el cercle que acotava la vida de Kafka. "En el lllindar està el viatge a Palestina de Kafka i no haver-lo pogut realitzar mai —comenta Insua—, l'agonia lúcida del ciutadà K en totes les seves variants, la idea de postergació indefinida, d'obra inacabada. Aquí cada espectador hauria de tenir una percepció pròpia."

La vida en un cercle. Com ell mateix va confessar, la seua vida havia estat circumscrita en un cercle delimitat per les institucions acadèmiques i els diferents domicilis familiars. Un cercle que feia de l'existència de Kafka un espai hermètic, on tenien cabuda amistats i cenacles, però que l'aïllava del món exterior. Una geometria, d'altra banda, angosiada, que negava vincles i definia netament l'existència de dos mons en conflicte: l'univers íntim de l'escriptor i la realitat exterior. Uns àmbits que es fan patents en la seua obra, amb l'habitació tancada de Gregor Samsa convertit en insecte gegant assetjat, de portes enfora, per la pressió familiar; amb l'espai subterrani i protector del cau *versus* el món desconegut i ofensiu; o amb la innocència de Joseph K i la incomprendible persecució judicial de la qual és víctima.

Els escrits kafkians són l'espai de l'absurd, d'una relació opaca entre el subjecte i la realitat, entre l'àmbit general i el concret.

Els personatges n'esdevenen víctimes i Kafka, posant-los contra les cordes, es posa ell mateix a frec dels límits de la resistència humana. Tot i això, sempre queda un bri d'esperança: l'heroi kafià s'hi rebel·la, s'erigeix com a resistent —a l'igual que Kafka i el poble jueu del qual formava part— i a la seua manera mena la lluita fins a les últimes conseqüències. K s'aferra a la vida o, més exactament, als seus límits per salvar-se d'una situació incomprendible. K és positiu, tant o més que Sísif, disposat a remuntar la pedra al cim de manera indefinida.

I aquesta indefinició es deixa sentir igualment en l'escenari de les ficcions kafkianes. Ara i ací, l'espai s'esfuma en la vaguetat descriptiva mentre el temps s'atura en la descripció minuciosa dels processos mentals de l'heroi kafià. Espai i temps hi perden rellevància, o se sotmeten a una metamorfosi que els transforma en valors universals. Tot sembla flotar en una enunciació generalitzant adaptable a qualsevol època i indret. Praga es retira, es difumina i es magnifica. La referència concreta desapareix per a deixar pas a una ficció d'arquitectures obsessives, més o menys tenebroses, inabastables, o mil·límetricament mesurades, com el cau d'un talp neuròtic. Una arquitectura, al capdavant, inhabitable on no s'entreveu una esclatxa de llum que permeta una escapatorià. I així, es va construint

ARXIU

Herman Kafka. El pare de l'escriptor va exercir sobre ell una relació omnipotent.

progressivament un espai de la dislocació en el qual ningú, com ara l'agrimensor K a *El castell*, no acaba de trobar el lloc que tant anhela o, dit d'una altra manera, la seua centralitat. Perquè Kafka i el seu univers són perifèrics per definició.

D'altra banda, Kafka s'anticipa al seu temps i al curs del segle XX. En la seua obra, "l'univers burocràtic és projectat a dimensions de metàfora universal. I aquesta és la gran originalitat de Kafka". Praga opera com a metàfora espacial i política d'aquest segle i anuncia els procediments dels règims totalitaris, del sistema judicial actual i fins i tot, de les xarxes virtuals (Internet) i de la cultura de la desinformació que sota la pàtina de transparència i llibertat governen ara, a final de mil·lenni. Tot trontolla en l'arquitectura kafià; allò que donaríem per segur no és més que una pura fal·làcia. L'univers kafià és pantanós i incert, i ens aboca a una maresma literària sense refugis possibles. En qualsevol moment algú pot ser acusat de culpable. Principalment Joseph K.

Eliseu T. Climent

Edifici de la companyia d'assegurances d'Accidents Laborals del Regne. Kafka hi va treballar, sempre amb el conflicte intern entre vocació d'escriptor i professió d'advocat.